

Vastauksia kirja-arvostelujen aiheuttamiin kommentteihin

JUSSI LINNAMO

Professori

Espoo

Kummastelun altavastaus

VT ja emeritus pääjohtaja *Jermu Laine* on petynyt arvosteluuni hänen kirjoittamastaan kirjasta de Tocquevillestä. Se on ikävää. Puolustelen vähän itseäni:

1. de Tocqueville modernin sosiologian alullepanijana.
Ongelma on puhtaasti semantinen. En usko, että Laineen ja minun yhteenlaskettu auktoriteettikaan olisi pystynyt kääntämään niiden monien sosiologian historian oppikirjojen tekijöiden päätä, joiden en ole havainnut mainitsevan de Tocquevilleä tässä ominaisuudessa.
2. de Tocquevillen Amerikan demokratiasta tekemien havaintojen ja johtopäätösten relevanssi.
Olen samaa mieltä Laineen kanssa siitä, että demokratia on ennenkaikkea elämänmuoto. Sen sijaan en pidä nykyaikaisen demokratian monilukuisiinkaan käsitteisiin sopivana de

Tocquevillen kuvaamaa demokratiaa. Minulle demokratiaan sisältyy myös naisille, suhteellisen korkean omaisuusrajan alapuolella oleville miehille ja molempia sukupuolia edustaville värillisille annettu äänioikeus ja vaalikelpoisuus sekä oikeus harjoittaa kaikkia ammatteja. de Tocquevillellä oli epäilemättä hienoja psykologis-sosiologisia oivalluksia, mutta hänen tekemistään havainnoista Amerikan silloisen demokratian aikaansaamasta todellisuudesta ei synny paljon opastusta ja ennustevoimaa nyky maailmaan. Tutkittu populaatio ei edusta tämän päivän oloja.

3. de Tocqueville ekonomistina.
Laine otsikoi kirjansa 13. luvun »Alexis de Tocquevillen talousfilosofia». Luulin, että luvussa esitettiin de Tocquevillen taloudellista ajattelua. Siksi kirjoitin siitä aiheesta ekonomisteille ja tein sen Laineen mukaan »diabeettisen verbaalisesti säteilyttäen». Jos olisin tiennyt, ettei teksti ole kuvausta talousanalyysistä, olisin kuitannut sen sanoen:

se on kovin kevyttä verrattuna siihen, mitä de Tocquevillen parhaat ekonomisti-aikalaiset kirjoittivat.

4. de Tocquevillen suhde maailman henkeen ja ajan korvaan.

Olen ollut empiirisen yhteiskuntatieteen harrastaja ja joskus jopa sen harjoittajakin. Minulla ei ole yhtään ainuttakaan empiiristä havaintoa maailman hengestä ja ajan korvasta. Tunnustan häviäväni näistä aiheista käytävän keskustelun.

Ystävällisin mielin toivon, ettei yhden kirjan arvioinnista muodostu ystävyyttä rikkovaa ja elämää suurempaa asiaa.

Ylilyönnin anatomiaa

Kauko Aronen on käsittänyt arvosteluni hänen VATT-vuosikirjassa 1999 julkaisemastaan artikkelistaan jossain määrin väärin.

1. Kokonaisuutta hyödyttävä.

En arvostellut hänen tapaansa käyttää käsitettä »kokonaisuutta hyödyttävä» suinkaan siksi, että sinänsä käyttökelpoinen sana kovin usein toistettuna on huono tyylikeino. Arvosteluni lähtökohta oli aivan muu.

2. Budjettirajoitukset ja »kokonaisuutta hyödyttävä».

Ymmärtääkseni käsitteeseen kaupunkipolitiikka kuuluu kaupunkikehitykseen vaikuttaminen mm. siten, että esitetään valtion tai mahdollisesti EU:n budjettiin otettavaksi hyviä kaupunkikehityksen päämääriä edustavia kannustimia eli rahoitusta. Vanhus-, lapsi-, invalidi-, peruskoulutus-, keskiasteen koulutus-, korkeakoulu-, terveydenhoito-, merenkulku-, teollisuus-, tie-, tietoliikenne, kehitysapu-, maaseutu-, puolustus- ja satojen muiden -politiikkojen lobbarit pyrkivät myös saamaan omille aloilleen kannustusra-

hoja. He kaikki kertovat, että heidän ajamansa asiat ja niille myönnettävät kannustusrahat ovat hyviä »kokonaisuuden edun kannalta». Kaikki he ovat tavallaan oikeassa, kaikki hyvät asiat edistävät kokonaisuuden etua nyt juuri ja varsinkin tulevaisuudessa, kun nykyinen epäkohta poistetaan. Lobbarit kertovat usein myös, että nyt juuri kannustusraha tulee loppujen lopuksi edulliseksi yhteiskunnalle, jos se epäkohta, jota pyritään poistamaan, ei pääse kehittymään tulevaisuuden epäkohdaksi. Silloin sen poistaminen on tosi kallista. Valtion ja itse asiassa jokaisen taloudenpitäjän varojen käyttö on silti niukuuden sanelemien budjettirajoitusten alainen. Lobbari, mutta ei ekonomisti, vastaa tähän kahdella tavalla: a) »otetaan varat jostain muualta» tai b) »varojen hankkiminen ei kuulu toimenkuvaani».

3. Monitieteellinen tutkimus ja kaupunkipolitiikka.

Kaupunkipolitiikka on niin hieno asia, että sitä on syytä harjoittaa monitieteellisesti. Luulisin, että hallintotieteilijä on parhaan mahdollisen opin saanut kertoakseen, millaisin organisaatioin kaupunkipolitiikkaa voidaan harjoittaa. Ekonomisti taas puolestaan voi katsoa sen perään, ettei uusia hyviä asioita eteenpäin vietäessä aiheuteta kokonaisuuden edulle saatavaa uutta lisäystä suurempaa haittaa, kun vanhojen hyvien asioiden kohdalla heiluu viikate tai juustohöylä.

4. Antiurbanin ilmapiirin heikentäminen eli urbaani ajattelu.

Kannatan kansalaisena urbaania ajattelua ja minusta monet kaupunkipolitiikan tavoitteet ovat hyviä. Tämän asia voi kuitenkin sanoa kuka kansalainen hyvänsä ilman yhteiskuntatieteellistä koulutusta. Uskon valistuksen aatteeseen ja siksi mielestäni antiurbanin ilmapiirin poistaminen käy parhaiten siten,

että esimerkiksi VATT:n tutkimuksissa osoitetaan, että urbaanin kaupunkipolitiikan kannustusrahoituksella saadaan positiivien trade-off. Silloin on kerrottava esimerkiksi kustannus – hyöty-analyysin avulla tai muilla keinoilla, miksi kaupunkipolitiikkaa edistävä kannustusraha on tehokkaampi kuin sen syrjäyttämä johonkin muuhun, mutta silti spesifioitavaan tarkoitukseen käytetty kannustusraha. Rajatuotot ja -kustannukset eivät ole koskaan julkisuudenarkoja asioita.

5. VATT:n maine.

Jos VATT julkaisee kirjoituksia, jotka voidaan tulkita lobbailuksi vaikka kuinka paljon kokonaisuutta hyödyttävän asian – esimerkiksi kaupunkipolitiikan – hyväksi, menettää se aina jonkin verran uskottavuuttaan.

VATT:n on kerrottava asiansa tietoon pohjautuen eikä uskonasioina.

6. Onko 14 = 7?

Kauko Arosella esiintyy kokonaisuuden hyväksi tai vastaava ilmaisu s. 266 yhteensä 2 kertaa, s. 268 vain 1 kerran, s. 271 samaten 1 kerran, s. 272 sen sijaan 3 kertaa, s. 273 jopa 4 kertaa, näistä tulee käsittääkseni yhteensä 11. Lukuun 14 pääsin, kun tulkitsin ilmaisut »parhaiten palvelevat strategiset tavoitteet» ja muut sen kaltaiset sivuilla 265, 267, 269 ja 270 lähes kokonaisuuden edun kanssa identtiseksi. Jäin kiinni laskutaitoni puutteista, kun väitin, että ilmaisuja »kokonaisuutta hyödyntäviä» oli vain 14. Niitä oli enemmän.